

A nők és a kereszténység.

Irta : **Vári Albert.**

Bethánia nagy szerepet játszik a Jézus életének történetében. Ez a jelentéktelen kis helyiség általa világtörténelmi jelentőséghez jutott. Jeruzsálemtől a Kidron szép völgyében haladva, alig pár kilométernyire az Olajfák hegyének délkeleti nyulványán fekszik. Szegényes házikóival s nyomorult viskóival szinte ellentétet alkot a természet pazar gazdagsága. A füge-, olaj-, szentjánoskenyér és mandulafák dús lombozata takarja el a kis falu szegénységét. Ez a hely vonzotta Jézust. Itt keresett gyakran pihenést és szórakozást s itt elmélkedett az élet titkairól és Isten dicsőségéről. Vonzotta ide a falu csöndje s a természet szépsége, de különösen vonzotta lakóinak nemes egyszerűsége, a főváros romlottságától még meg nem mételyezett tiszta erkölce és a farizeusok képmutatásával homlokegyenest ellenkező mély és őszinte hite. Mintha Galilea romlatlan lelkű szántóvetői, vagy a Genezaret tavának jámbor halászhajói között járna, hol sovárogyva hallgatják igéit, áhitattal lesik kijelentéseit s megértő lélekkel fogadják szép példázatait. Ha a fővárosban kigunyolták, ha a farizeusokkal és sadduceusokkal folytatott szellemi harc kimerítette, ha lelke megundorodott a nagy város mérgezett levegőjétől: akkor kiment Bethániába, hol tiszta levegőt és megértő rokon lelkeket talált. Ott volt Lázár, a kiről egy szép legendát őrzött meg a János szerinti evangélium. Ott volt a szorgalmas Mártha és Mária, ki „a jobb részt választotta.“

Ezek után nem csoda, ha Jézus éppen innen indul szenvedéseinek arra az útjára, mely a Golgota keresztnél ér véget. Nem csoda ha éppen itt játszódik le az a megható esemény, amely mintegy bevezetése a Judás árulásának, a főpapok álnokságának és a Péter magtagadásának s amelyet az evangélisták szinte egyértelműleg (Máté 26. 6—14. Márk. 14. 5—9. Luk. 7. 36—50. Ján. 12. 1—8) a következőképpen adnak elő:

Jézus a páska-ünnep előtt néhány nappal Bethaniában egy Simon nevű ember házában volt. Itt hozzá ment egy nő — János szerint éppen Mária — s alabástrom szelencében nárdusból készült igazi olajat vitt. Azt Jézus fejére és lábára öntötte s az egész ház megtelt a drága kenet illatával. A tanítványokat a tiszteletnek és ragaszkodásnak ez a költséges kifejezése bosszantotta s így szólottak: „Mire való ez a tékozlás? Mert eladhatták volna ezt a kenetet nagy áron és adhatták volna a szegényeknek.“ Mikor pedig Jézus erről tudomást szerzett, mondá: „Miért bántjátok ez asszonyt? hiszen jó dolgot cselekedett én velem. Mert a szegények mindenkor veletek lesznek, de én nem leszek mindenkor veletek. Mert hogy ő ezt a kenetet testemre töltötte, az én temetésemre nézve cselekedte azt. Bizony mondom nektek: Valahol az egész világon prédikáltatik az evangelium, amit ez én velem cselekedék, az is hirdettetik az ő emlékezetére.“

Ebben a kis bethaniai jelenetben, ebben az egyszerű falusi környezetben a női léleknek az eszményi világ magaslatai felé törő érzése ül diadalt a tanítványoknak a való élethez alkalmazkodó és józanon számító gondolkozása fölött. Az ész és a szív egymás mellett! Két hajtó erő, mely minden időben mozgatta az emberi cselekedeteket. Két forrás, melyből az élet folyama táplálkozik. Két szem, amely vezeti a történelem irányát s mutatja a haladás és fejlődés útját. Van-e szent ügy, melyet e kettő összetett erővel győzelemre né vihetne? Melyik nagyobb, melyik erősebb s melyiknek köszönhet többet az emberiség? Ne kutassuk ezt most. A jót az áldást, a boldogítást az életet bárhonnan jöjjön, mindenünnen hálával fogadjuk. Kár, csapás és romlás csak abból származik, ha a két szem egyike, vagy másika elveszti világát. Ha a szív egyáltalában nem fogadja el az ész nyújtotta világosságot; ha az érzelmek árja, mint medrét átlépett folyam, rombolva pusztít az élet mezőin, vagy ha a számító értelem szándékosan tapossa a szív szent jogait s a maga rideg világától elzárja a szívnek életet és termékenységet kölcsönző melegségét.

Az azonban nem pusztán véletlen, hogy Bethaniában éppen egy női szív cselekedte azt, amit a tanítványok számító értelme nem tudott megérteni és megmagyarázni. Távol legyen tőlünk, hogy kettős erkölcsiséget hirdessünk. Az erkölcsi törvények mindenkit és mindenütt egyaránt köteleznek. A férfi és nő nem esik külön megítélés alá a helyes alapon álló erkölcsstanban. A jó,

akárki kövesse el, mindig áldást hoz; a bűn pedig mindenkit romlásba temet. De mégis mások a férfi léleknek alaptulajdonságai, mások céljai, reményei és eszményei, mint a nőé. Igaza van *Tompa Mihálynak*, midőn mondja: „Egy és ugyanazon fel-séges célra vagyunk mindnyájan teremtve, mégis mindenki más-másnemű ajándékkal, sajátsággal és erővel van felruházva, külön-ösvényre utasítva s küldetéssel megbízva a bölcs gondviseléstől és bár a tökéletesség s erényre törekvés minden kor-nem- és szü-letés-különbség nélkül kötelesség: mégis az erkölcsi szépség- és becsnek más színezettel s vonásokkal kell nyilatkozni a férfinál, mással a nőnél.¹ Ezt a nőiességet tovább így írja le a költő:

„A férfi villámként jár, zajjal fényesen,
A nő járjon, mint a fúvalom csendesen;
Mig amannak nyomát mutatják a romok;
Üdülés jelölje, ahol a nő forog.

Hová arcod fordul, hol éber gonddal állsz,
Oh nő, legyen tanud csinban, rendben a ház!
Legyen, mint holdfénynél, mely az égen halad:
Minden szebb, eszményibb, körüléd s általad.²

Ezt a nőiességet, melyet a költő itt leír, el sem tudjuk kép-zelni vallás nélkül. A női léleknek nélkülözhetetlen jelleme a vallásosság. A nő hit nélkül elveszíti nőiességét. Mig a férfi értelmi tehetségének vagy akaraterejének túlbecsülésében az isten-tagadás kopár mezején járhat s mégis tisztelet, csodálat sőt meg-értés is kísérheti lépteit: addig a vallástalan és istentelen nő nemének csak torzképe lesz s elveszíti báját, mely vonzalmat ébreszt-hetne. A női léleknek ezen alaptulajdonsága jelöli meg a nő hiva-tását a kereszténységben.

Mikor Jézust elfogták és halálra ítélték, tanítványai, mint a megriadt nyáj, szétrebbentek. Részint az élet természetes ösztöne, részint talán az ész rideg számítása indította őket a tehetetlen mester megtagadására. De a női szíveknek a gyöngéd érzelme végig kísérte őt a rettenetes golgotai uton s női könnyek öntözték roskadozó lábai nyomát; mig ő hittel vigasztalta őket: „Jeruzsá-lemnek leányai ne sirassatok engemet.“ És amikor már a tanít-ványok végleg elveszettek hitték az Urat, amikor már sziklasírban pihent élettelenül, lepecsételt nehéz kővel elzárva: a női szívek

¹ Olajág 85. l.

² A. o. 86. l.

lángoló érzése még akkor sem lankadott el. Ez az akadályt nem ismerő mélységes hit föltámasztotta Jézust halottaiból. Az irások szerint Mária Magdaléna és a másik Mária a harmad nap hajnalán látták az Urat és beszéltek vele. Éppen így kíséri végig a női léleknek tiszta, közvetlen és mély érzése a kereszténységet e világgal való harcaiban, fejlődése küzdelmes útjaiban, nehéz kísértéseinek és megpróbáltatásainak sötét napjaiban, mindenütt fényt, derüt és melegséget árasztva reá. És ha elmondhatjuk, hogy a nő társadalmi helyzetén nagyot lendített a kereszténység és segítette, hogy méltó helyét elfoglalja a társadalomban: az is kétségtelen, hogy a keresztény vallás igazi tartalmát, érvényét és hatását a női szívek érzése egészítette ki és tette teljessé.

A kereszténység az a vallás, amelyben a erények királynője a szeretet. Ha angyaloknak nyelvén szólanék, ha minden tudományt ismerek, ha hitemmel hegyeket mozdíthatok, ha prófétai ihlettel szólok vagy testemet a tűzre adom: ha szeretet nincs bennem semmi vagyok. Hol van méltóbb helye a szeretetnek, mint a női szívekben s hol lehet istenibb megdicsőülése a szeretetnek, mint az édes anya szívében? Hálával gondolunk azokra az apostolokra, kik prófétai lélekkel a kereszténység igazságait sokszor életük kockáztatásával idegen népek között lelkesedve hirdették; kegyelettel őrizzük emlékezetét azoknak a hitvallóknak, hitvédőknek és mártiroknak, kik magukat áldozták fel a kereszténység külső terjedéseért, tiszta fényeért. Tervezők ők, akiknek lelkében kialakult egy új és szebb keresztény világnak a képe. De nem kisebb hálánk és szeretetünk azon névtelen női lelkek iránt, akik szívekben a szeretet isteni érzelmével a szépen kitervezett keresztény templomnak élő kövei lettek s apró, föl nem jegyzett jó cselekedetekkel a krisztusi eszményről bizonyoságot tettek.

A kereszténység az a vallás, mely nem az uralkodásban, nem a gazdagságban, nem a hírnévben nem a külső dicsőségben keresi a boldogságot, hanem a lemondásban, az alázatosságban a békében, a türésben s a szív tisztaságában. Itt boldogok, akik sírnak és háborúságot szenvednek. Míg a férfi maga erejének tudatában ezeket a keresztény erényeket szinte lealáznál tekinteli s szolgai erkölcsnek tartja: addig a gyöngéd női érzelm a szó valódi értelmében ezekben találja meg boldogságát s ezeket az erényeket olyan természetszerűleg termi, mint a Libanon a cedrust, a Genazareth mezeje a gránátot vagy az oleandert. Ha nagy szolgálatot

tettek a kereszténységnek azok az uralkodók, császárok, királyok és fejedelmek, kik hatalmuk védő szárnyai alá vették az üldözött vallást s azt az elfogultság dühe ellen megvédelmezték; ha kegyellett emlegetjük azokat a hős katonákat, akik a kereszt jelvénye alatt vagy a hitszabadság szent nevében izzó lelkesedéssel szolgálták a kereszténység ügyét: akkor nem szabad megfeledkeznünk azokról a tüdő, szenvedő, lemondó és áldozó női szivekről, kik míg hitvest és fiaikat áldoztak a hosszú harcok alatt, az alatt sebeket kötöztek, könnyeket töröltek, hitet ébresztettek és fájdalmakat enyhítettek.

A kereszténység nem csupán elméleti vallás, hanem inkább lélek és élet. Nagy szerepe van benne az értelemnek is. Ez formálja a hitképzeteket, hitfogalmakat, hitcikkeket és hitrendszereket. Ezért tisztelet azoknak a tudós teológusoknak, akik a kereszténység igazságait mélyreható elemzéssel, logikus ésszel formulázták, szép és tetszetős rendszerbe foglalták s ez által annak szélesebb körben való terjedését lehetővé tették. De a hitcikkék és hitrendszerek még nem a kereszténység. Csak olyanok, mint a szépen megtervezett és fölépített templomok. Bármekkora művészet, erő és tudás jusson kifejezésre egy templomon, az üresen hagyatva nem szent hely. Az áhitatos lelkek Istenhez szárnyaló érzelmei, a buzgó szíveknek bizó imádsága s az emberi akaratnak nemes elhatározásai szentelik azt istenházává. Ha bámuljuk és tiszteljük azért a nagy stíliú építőket, a merész izezőket, a művészi alakítókat: akkor gondoljunk azokra a mélyen érző lelkekre, akik a templom falai között áhitattal imádkoznak vagy könnyeket hullatnak, akik éppen innen viszik magukkal azt az eszményi világnézetet s azt az áldozó szeretetet, amellyel az életet széppé, kellemessé és hangulatossá teszik. Itt szerzik azt az igazi nardus-olajat, amelyet minden utógondolat nélkül öntenek az élet szenvedőire, hogy jó illata töltse be az egész világot. Ezek a kereszténységnek gyakorlati hősei, szívbeli munkásai élő és cselekvő tanubizonyságai.

Most ismét nagy megpróbáltatás érte a kereszténységet. A világ felfegyverkezve harcban áll. Az ész, erő, tudás és akarat gyilkos eszközök gyártásában, pusztító szerszámok kigondolásában öszpontosúl. A nemesebb érzelmeket fölperzselte a gyűlölet lángja. A kereszténység igazi eszményeit homályba borította a háború gomolygó füstje. „Áldjátok azokat, akik titeket átkoznak. Jót tegyetek azokkal, akik titeket háborgatnak és kergetnek

Bocsássatok meg az ellenetek vétőknek, nemcsak hétszer, hanem hetvenhétszer is.“ Ki meri ezeket a jézusi szavakat, ma hirdetni? És ha hirdeti, szava mint üres érzéglős beszéd, csak pusztában kiáltó szó. Pedig megbocsátás nélkül béke sohasem lesz. Amíg a keresztényi eszmények el nem foglalják méltó helyüket az emberiség lelki világában: addig a bosszú és gyűlölet lángja újabb táplálékot kap és újabb fegyvereket kovácsol. Válságba jutott a kereszténység. De amíg a férfi karok ütésre vannak felemelve, amíg a csatatereken röpködnek a sebet és haláltosztó golyók, amíg a férfi ész és tudás gyilkoló eszközök készítésében merül ki s a harci dicsőség vágya hevíti: addig itthon a templomokban sok ezer női szív csüng igaz áhitattal a kereszténységnek békét, szeretetet és testvériséget követelő eszményein; addig sok ezer hitves és édesanya imádkozik az „istenországáért“; addig sok melegen érző szív fáradozik a sebek kötözésén, a szeretet munkáinak gyakorlásán s a keresztényi eszmények ébren tartásán. A női szívnek ebből a mély vallásos érzéséből fog kisarjadni a kereszténységnek egy új röneszánsza, mely nem a dogmák, hitvallások és hitrendszerekben keresi a vallás lényegét, hanem a mindent feledő és megbocsátó szeretetben s a népek testvériségében.

Amidőn én itt a női szív mély vallásos érzésének az értékét kiemeltem, jól tudom, hogy ennek az érzelemnek vannak elfajulásai és tulzásai is. A babona, a vakhit, a fanatizmus s a miszticizmus vad hajtásai ennek az érzelemnek, amelyek, ha uralkodóvá lesznek, veszélyeztetik a kereszténység fáját s annak termékenységét. Azonban attól az érzéstől és attól az eszményi föllángolástól, amely olyan igaz és őszinte, mint a bethániai asszony igaz nardusolaja, ne féltjük a kereszténységet. Törvényen alapító erkölcsünk helyét hadd foglalja el a *szeretet* erkölcse. Hivatalos munkánkat nemesítse meg a *szív* munkája. Templomainkban a férfi-ének mellett hadd zengjen a lágyan csengő női hang is s azoknak ridegségét tegye barátságosabbá a női szív s a női kéz áldásos munkája. Vallásunk komor józanságát tegyék derültté és meleggé a női szívek kimeríthetetlen érzelmei.

Az „emberré“ nevelés elve Rousseau paedagogiájában.

Irta: Kemény Gábor.

„Omne tulit punctum, qui miscuit utile
dulci“ Horatius.

Rousseau paedagogiájával minden időben s főleg most, születésének kétszázadik évfordulója alkalmából igen sok érdemes munka foglalkozott. Méltán kérdezhetik tehát: *érdemes-e Rousseau* arra, hogy újra szemügyre vegyük nevelési eszméit s *találhatunk-e rendszerében oly elveket*, melyek az eddigi kritikuskoknak elkerülték figyelmét? A tanok vizsgálata mellett nehéz dolog az oly író életéről megfeledkezni, kinek életrajzi adatai oly bőségesen maradtak ránk s kinek jelleme festésében oly meglepő ellentétekkel találkozunk. Ezek az ellentétes megítélések úgy életében, mint halála után osztályrészüil jutottak Rousseau-nak, az embernek s így Rousseau-nak, az írónak is. A legtúlzóbb dicsérők mellett a legelfogultabb gáncsolókkal is találkozunk.

Az utóbbiak táborában szinte tipikusnak mondható Nisard,¹ ki az *utopia szelleméből magyarázza Rousseau jellemét és működését*. Gúnyosan állapítja meg az utopia emberéről, hogy az a társadalmat abból itéli meg, amit az nem tesz meg érte s hogy önmagát nem bírálja, csak szereti. „Magán és az erényen kívül van még az utopiák emberének egy harmadik szerelme s ez az emberiség szeretete. Ez legkevésbé követelő a három közt.“ „Mikor azt látom — folytatja Nisard — hogy az utopista megnyitja szívét az egész emberiség számára, tisztában vagyok, hogy legközelebbiei előtt bezárva tartja.“ Az utopistának — mondja más helyt Nisard — „ábrándjai pótolják lelkiismeretét“ s „Rousseau már

¹ Nisard: A francia irodalom története. (Ford. Szász K.) Budapest. 1880. IV. k.